

Klub Parlamentarny „Prawo i Sprawiedliwość”

Warszawa, dnia 18 maja 2011 r.

Trybunał Konstytucyjny
al. J. Ch. Szucha 12 A
00-918 Warszawa

Wnioskodawca:

Grupa posłów na Sejm RP VI kadencji
według załączonej listy, reprezentowanych
przez posła Kazimierza M. Ujazdowskiego

Uczestnicy postępowania:

- 1) Sejm RP
- 2) Prokurator Generalny

WNIOSEK

na podstawie art. 188 w związku z art. 191 ust. 1 pkt 1 Konstytucji RP

I. Wnosimy o orzeczenie, że w art. 1 ustawy z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. nr 84, poz. 455):

1) pkt 76 lit. a w części obejmującej dodanie nowego punktu 1a oraz lit. b w całości,

2) pkt 120 w części obejmującej dodanie nowego art. 170a ust. 4, 5 i 7

- są niezgodne z art. 70 ust. 2 w związku z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

II. Jako naszego przedstawiciela w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym wyznaczamy posła Kazimierza Michała Ujazdowskiego.

UZASADNIENIE

Wnioskodawca kwestionuje przepisy uchwalonej 18 marca 2011 r. nowelizacji Prawa o szkolnictwie wyższym wskazane w części I petitum (dalej: zaskarżone przepisy). Ustanawiają one odpłatność za pobieranie nauki na drugim i kolejnych kierunkach studiów stacjonarnych i w specyficzny sposób regulują niektóre aspekty stosowania tej odpłatności.

Zaskarżony art. 1 pkt 76 lit. a we wskazanej w petitum części, o treści doprecyzowanej w pierwszym członie lit. b, rozszerza określony w art. 99 ust. 1 ustawy nowelizowanej katalog „usług”, za które uczelnia publiczna może pobierać opłaty, o pobieranie nauki na drugim i kolejnych kierunkach studiów stacjonarnych. W przekonaniu wnioskodawcy narusza to zawartą w art. 70 ust. 2 zdanie pierwsze Konstytucji gwarancję nieodpłatności nauki w szkołach publicznych, a wskazane w zaskarżonym przepisie zajęcia dydaktyczne nie są dodatkowymi „usługami edukacyjnymi”, o których mowa w zdaniu drugim tego przepisu Konstytucji. Ponadto ustawodawca rozszerza tutaj katalog „usług”, za które uczelnia publiczna zgodnie z art. 99 ust. 1 in princ. nowelizowanej ustawy „może” pobierać opłaty (upoważnienie fakultatywne), co wprowadza adresatów prawa w błąd, ponieważ w dalszym ciągu ustawy nowelizującej (i nowelizowanej) jest już mowa o obligatoryjności pobierania i ponoszenia opłat za naukę na drugim i kolejnych kierunkach studiów stacjonarnych w uczelniach publicznych. Taka redakcja przepisów nie odpowiada standardowi poprawnej legislacji w sprawach realizacji konstytucyjnych praw obywateli, wywodzonemu z art. 2 Konstytucji.

Z kolei lit. b zaskarżonego art. 1 pkt 76 składa się z dwóch członów. Pierwszy polega na dodaniu w art. 99 ustawy nowelizowanej przepisu oznaczonego jako ust. 1a. Zmiana ta jest nieodłącznie związana z lit. a we wskazanej w petitum części – precyzuje zakres podmiotowy osób ponoszących opłaty za studia na drugim i kolejnych kierunkach studiów stacjonarnych. Dlatego ocena konstytucyjności powinna dotyczyć łącznie obu powyższych fragmentów art. 1 pkt 76.

W drugim członie lit. b, dotyczącym dodania w nowelizowanym art. 99 przepisu oznaczonego jako ust. 1b, ustawodawca, wbrew fakultatywnemu charakterowi ust. 1 tego samego artykułu, nakłada na uczelnie publiczne obowiązek pobierania opłat za naukę na drugim i kolejnych kierunkach studiów stacjonarnych, a w konsekwencji na-

kląda obowiązek ponoszenia tych opłat na studentów. Zarzut naruszenia art. 70 ust. 2 Konstytucji w związku z art. 2 Konstytucji, odnoszony do lit. a w zaskarżonym zakresie, w pełni odnosi się więc także do drugiego członu lit. b. W tym wypadku naruszenie art. 70 ust. 2 Konstytucji polega dodatkowo na tym, że przepis ten w zdaniu drugim pozwala ustawodawcy najwyżej na „dopuszczenie” (na zasadzie fakultatywności) opłat za niektóre usługi edukacyjne, ale nie upoważnia go do wprowadzenia obligatoryjnego pobierania opłat przez uczelnie. Dlatego też art. 99 ustawy w brzmieniu sprzed nowelizacji dawał uczelni publicznej prawo do pobierania opłat za świadczenie niektórych usług edukacyjnych.

Wnioskodawca wskazuje na to, że studia na drugim kierunku w ramach studiów stacjonarnych nie mogą być traktowane jako dodatkowa usługa edukacyjna. Studia na drugim kierunku podejmowane w ramach studiów stacjonarnych wchodzą w zakres podstawowej działalności szkoły wyższej i jako takie powinny być bezpłatne na podstawie art. 70 ust. 2 Konstytucji. Trybunał Konstytucyjny zwracał uwagę na to, że: „Upoważnienie do pobierania opłat za zajęcia dydaktyczne dotyczy tych form działalności dydaktycznej szkoły (rodzaju zajęć, systemu studiów), które znajdują się poza wyżej określonym zakresem działalności podstawowej publicznej szkoły wyższej” (SK 18/99 . Wyrok z dnia 8. 11.2000r.). Stąd racjonalne i zgodne z konstytucyjnym prawem do nauki jest prawo uczelni do pobierania opłat za takie usługi jak kształcenie studentów na studiach niestacjonarnych, powtarzanie określonych zajęć, studia w języku obcym, studia podyplomowe czy za studia nie objęte planem studiów. Jednakże, studia na drugim kierunku studiów w ramach studiów stacjonarnych nie należą do domeny dodatkowych usług edukacyjnych. Z pewnością stanowią integralną część podstawowej działalności szkoły wyższej. Trzeba zwrócić uwagę na to, że zgoda na wprowadzenie przez ustawodawcę obligatoryjnej odpłatności za ten typ studiów prowadziaby do zniesienia konstytucyjnych gwarancji nieodpłatności edukacji w szkołach wyższych w sferze podstawowej działalności uczelni.

Trzeba podkreślić również, że ustanowienie obligatoryjnej odpłatności za studia na drugim kierunku podejmowane przez studenta na studiach stacjonarnych nie ma oparcia w żadnym z elementów prawa do nauki. W przypadku studentów studiów stacjonarnych, którzy spełnili wyższe kryteria kompetencyjne w trakcie naboru podjęcie studiów na drugim kierunku traktować trzeba jako realizację prawa do nauki zarówno w jednostkowym jak i społecznym sensie. Trybunał Konstytucyjny zwrócił uwagę na to, że prawo do

nauki „powinno być postrzegane zarówno w kategoriach dobra i wartości indywidualnej jako i ważnego dobra społecznego”. (SK 18/99. Wyrok z dnia 8. 11.2000r.) Podejmowanie studiów na dwóch kierunkach stanowi realizację prawa do nauki w jego najbardziej wartościowym znaczeniu, służy bowiem tworzeniu większego potencjału cywilizacyjnego i edukacyjnego poprzez rozwój spluralizowanych kompetencji absolwentów uczelni wyższych. Dlatego też negatywna reakcja ustawodawcy w stosunku do tego typu studiów pozostaje w wyraźnej sprzeczności z konstytucyjnie określonym prawem do nauki.

Wypada zauważyć, że nie zgodne ze standardem poprawnej legislacji jest także odeślanie do art. 170a ust. 3 i 4 ustawy nowelizowanej, o treści ustalonej w zaskarżonym art. 1 pkt 120 ustawy nowelizującej. W tymże punkcie ustawodawca dodaje w ustawie nowelizowanej nowy art. 170a, obejmujący w szczególności kwestionowane przez wnioskodawcę treści ustępów 4, 5 i 7. Nawiązują one do treści ust. 3 tego samego nowego artykułu, której wnioskodawca jako takiej nie kwestionuje: „Student lub absolwent pierwszego kierunku studiów stacjonarnych w uczelni publicznej ma prawo podjąć studia na drugim kierunku studiów w uczelni publicznej bez wnoszenia opłat”. Natomiast z ust. 4 wynika, że kontynuowanie nauki na drugim kierunku studiów stacjonarnych obowiązku bez ponoszenia opłat będzie zależęć od zdarzeń, które w momencie podjęcia nauki na danym kierunku studiów stacjonarnych mają charakter zdarzeń przyszłych, niepewnych i zasadniczo niezależnych od zainteresowanego studenta. Z kolei z ust. 5 wynika, że niespełnienie określonych w ust. 4 „kryteriów” kontynuowania studiów na drugim kierunku studiów stacjonarnych bez obowiązku ponoszenia opłat powoduje, że powstaje obowiązek poniesienia opłat za te studia wstecz od pierwszego roku. Wreszcie ust. 7 stanowi, że uprawnienie do podjęcia nauki na drugim kierunku studiów stacjonarnych „bez wnoszenia opłat”, określone w ust. 3, jest „jednorazowe”. Omówione tutaj unormowania oznaczone jako nowy art. 120a ust. 4, 5 i 7 stanowią integralną część kwestionowanej regulacji obowiązku pobierania i ponoszenia opłat za pobieranie nauki na drugim kierunku studiów stacjonarnych w uczelni publicznej, zatem art. 1 pkt 120 ustawy nowelizującej w zaskarżonym zakresie jest niezgodny z art. 70 ust. 2 Konstytucji z tych samych powodów, z jakich niezgodny z tym wzorcem konstytucyjnym jest art. 1 pkt 76 ustawy nowelizującej w zaskarżonym zakresie.

Jednocześnie w art. 1 pkt 120 ustawodawca, poprzez użyte w zaskarżonej części sformułowania i odesłania, uchybił wywodzonej z art. 2 Konstytucji zasadzie ochrony zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz standardowi poprawnej legislacji w sprawach realizacji konstytucyjnych praw obywateli. Art. 1 pkt 120 nowelizacji będącej przedmiotem wniosku wprowadza bowiem nieokreślone i nieprecyzyjne kryteria dostępu do studiów na drugim kierunku na warunkach bezpłatnych. Podstawowe kryterium jakim jest znalezienie się w grupie nie więcej niż 10 % liczby studentów danego kierunku nie jest kryterium precyzyjnie określonym i pewnym, którego spełnienie zależy w pełni od woli studenta. Ponadto wnioskodawca zwraca uwagę na to, że kryteria przyjęte w nowelizacji wprowadzą do niesprawiedliwego zróżnicowania pozycji prawnej studentów. Dostęp do bezpłatnego studiowania drugiego kierunku jest tym trudniejszy do osiągnięcia im lepsze są wyniki w nauce studentów na danym kierunku studiów. Dodatkowo wprowadzony w art. 1 pkt 120 mechanizm pobierania opłat wstecz narusza wymóg określoności i pewności przepisów prawa tworząc sytuację braku bezpieczeństwa prawnego, w której student nie wie na jakich warunkach przyjdzie mu kontynuować studia na drugim kierunku studiów. Z tych też względów wnioskodawca podnosi zarzut naruszenia zasady ochrony zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji R.P.